

Łódź, 13.07.2026 r.

Koordinacja Branżowa Nauki i Edukacji
OZZ Inicjatywa Pracownicza

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

STANOWISKO KOORDYNACJI BRANŻOWEJ NAUKI I EDUKACJI OZZ INICJATYWA PRACOWNICZA
WS. PROJEKTU USTAWY O ZMIANIE USTAWY
PRAWO O SZKOLNICTWIE WYŻSZYM I NAUCE (UPRO11)

W odpowiedzi na pismo Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego dotyczące konsultacji publicznych projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (UPRO11), działając w imieniu OZZ Inicjatywa Pracownicza, przedstawiamy następujące uwagi. Na wstępie pragniemy podkreślić, że dostrzegamy potrzebę wprowadzenia rozwiązań służących poprawie jakości działalności naukowej oraz wzmocnieniu potencjału polskich uczelni. Jednocześnie uważamy, że projekt wymaga korekt, w szczególności w zakresie:

- uwzględnienia roli pracowników niebędących nauczycielami akademickimi
- zasad i kryteriów oceny okresowej nauczycieli akademickich
- udziału przedstawicieli pracowników w kształtowaniu wewnętrznych regulacji uczelni
- zasad funkcjonowania rad naukowych; kryteriów ewaluacji działalności naukowej
- realizacji wcześniejszych postulatów dotyczących statusu, praw i obowiązków pracowników akademickich.

1. Znaczenie i rola pracowników niebędących nauczycielami akademickimi

Szczególnego podkreślenia wymaga systemowy problem niewidzialności pracowników niebędących nauczycielami akademickimi w projektowanej regulacji. Ta grupa pracowników jest konieczna do codziennego funkcjonowania uczelni - wypełniania obowiązków badawczych i dydaktycznych. Co więcej, proponowana ustawa rozszerza zakres obowiązków uczelni (np. w zakresie gromadzenia danych czy popularyzacji wiedzy), ale nie dostrzega, że zarówno

OGÓLNOPOLSKI ZWIĄZEK ZAWODOWY **INICJATYWA PRACOWNICZA**

dotychczasowa praca (m.in. bibliometria, baza naukowo-biblioteczna, zarządzanie e-zasobami, laboratoriami czy sprzętem niezbędnym do prac badawczych, działalność wydawnicza, szeroko rozumiana obsługa NA i studentów, itd.), jak i zmiany zawarte w nowelizacji ustawy mają ogromny wpływ na pracowników NNA. Co za tym idzie, wynagrodzenie pracowników NNA powinno odzwierciedlać ich rzeczywisty wpływ na rozwój badawczy i dydaktyczny uczelni.

Jako akademickie komisje związku zawodowego Inicjatywa Pracownicza uważamy, że pominięcie jednej grupy pracowników prowadzi do nierzetelnej oceny skutków całej projektowanej regulacji. Jeżeli projektowana ustawa ma przyczynić się do zwiększenia jakości działalności naukowej oraz stanowić podstawę dalszego kształtowania polityki państwa wobec szkolnictwa wyższego i nauki, to nie może abstrahować od grupy zawodowej współtworzącej potencjał badawczy i organizacyjny polskich uczelni. W tym kontekście nie sposób zgodzić się również z oceną zawartą w pkt 9 Oceny Skutków Regulacji, zgodnie z którą „projektowana ustawa nie wywiera bezpośredniego wpływu na rynek pracy”. W naszej ocenie taki wpływ będzie miał jednak charakter bezpośredni. Rozszerzenie obowiązków uczelni będzie oznaczało wzrost zapotrzebowania na wysoko wykwalifikowanych specjalistów w zakresie zarządzania danymi badawczymi, otwartej nauki, informacji naukowej, bibliometrii, cyberbezpieczeństwa, infrastruktury cyfrowej, administracji badań, działalności wydawniczej oraz współpracy międzynarodowej. Są to kompetencje, których rozwój już obecnie stanowi jedno z największych wyzwań organizacyjnych uczelni.

Skoro projektowana ustawa zakłada poprawę warunków prowadzenia działalności naukowej oraz zwiększenie potencjału badawczego uczelni, to jej skutki powinny zostać ocenione z uwzględnieniem wszystkich grup pracowników uczestniczących w realizacji tych zadań. Dotyczy to również warunków zatrudnienia i wynagradzania pracowników niebędących nauczycielami akademickimi. Trudno oczekiwać wzrostu jakości funkcjonowania uczelni przy jednoczesnym utrzymywaniu wieloletniej dysproporcji pomiędzy znaczeniem tej grupy zawodowej dla realizacji ustawowych zadań uczelni a poziomem jej wynagrodzeń.

Wnosimy o zmianę Oceny Skutków Regulacji poprzez:

- dodanie pracowników niebędących nauczycielami akademickimi jako odrębnej kategorii podmiotów objętych skutkami regulacji;
- uzupełnienie analizy skutków projektu o wpływ proponowanych zmian na zatrudnienie, zakres obowiązków oraz koszty funkcjonowania uczelni;
- wzmocnienie statusu zawodowego pracowników niebędących nauczycielami akademickimi, poprzez powiązanie minimalnych wynagrodzeń tej grupy pracowników z ustawowym

wynagrodzeniem profesora, analogicznie do mechanizmu funkcjonującego wobec nauczycieli akademickich.

Skoro projektowana ustawa zakłada poprawę warunków prowadzenia działalności naukowej oraz zwiększenie potencjału badawczego uczelni, to jej skutki powinny zostać ocenione z uwzględnieniem wszystkich grup pracowników uczestniczących w realizacji tych zadań. Dotyczy to również warunków zatrudnienia i wynagradzania pracowników niebędących nauczycielami akademickimi. Trudno oczekiwać wzrostu jakości funkcjonowania uczelni przy jednoczesnym utrzymywaniu wieloletniej dysproporcji pomiędzy znaczeniem tej grupy zawodowej dla realizacji ustawowych zadań uczelni a poziomem jej wynagrodzeń.

2. Uwagi dotyczące oceny działalności naukowej

Pozytywnie oceniamy deklarowany przez projektodawcę zamiar odejścia od nadmiernego uzależnienia ocen okresowych nauczycieli akademickich od wskaźników bibliometrycznych oraz punktacji publikacyjnej. Cel ten odpowiada wielokrotnie zgłaszanym postulatami środowiska akademickiego dotyczącym ograniczenia presji publikacyjnej i bardziej zrównoważonego modelu oceny pracy naukowej. Jednocześnie uważamy, że proponowane brzmienie **art. 128 ust. 3 PSWN** nie realizuje deklarowanego celu, a w niektórych aspektach może wręcz utrwalić dotychczasową praktykę lub prowadzić do jej dalszej formalizacji.

Projektowany przepis stanowi jedynie, że „o wyniku oceny okresowej nie może decydować wyłącznie liczba, rodzaj lub wartość punktowa osiągnięć naukowych lub artystycznych wykazywanych na potrzeby ewaluacji jakości działalności naukowej”. Konstrukcja ta ma charakter wyłącznie negatywny i formalny. Zakazuje jedynie sytuacji, w której jedynym kryterium oceny pozostają wskaźniki bibliometryczne. Nie ustanawia natomiast żadnego pozytywnego obowiązku rzeczywiście wielowymiarowej oceny pracy nauczyciela akademickiego. W praktyce nadal możliwe będzie tworzenie systemów ocen, w których liczba publikacji, ich rodzaj oraz wartość punktowa będą miały znaczenie niemal rozstrzygające, natomiast pozostałe kryteria będą miały charakter wyłącznie pomocniczy lub deklaracyjny. Wystarczające stanie się bowiem dodanie jednego dodatkowego elementu – przykładowo odnoszącego się do działalności organizacyjnej, popularyzatorskiej lub dydaktycznej – aby formalnie spełnić wymagania ustawy, mimo że rzeczywisty wynik oceny nadal będzie determinowany niemal wyłącznie wskaźnikami publikacyjnymi. Tym samym uważamy, że tak skonstruowany przepis nie ograniczy presji publikacyjnej, lecz jedynie zmieni sposób jej uzasadniania.

OGÓLNOPOLSKI ZWIĄZEK ZAWODOWY INICJATYWA PRACOWNICZA

W naszej ocenie ustawodawca powinien zrezygnować z formuły zakazu stosowania jednego kryterium na rzecz określenia pozytywnego standardu oceny okresowej. Jeżeli rzeczywistym celem projektu jest bardziej zrównoważona ocena pracy nauczycieli akademickich, odpowiednie wymagania powinny zostać zawarte w ustawie, a nie jedynie w uzasadnieniu projektu. Ocena okresowa powinna obejmować całokształt działalności pracownika z uwzględnieniem charakteru zajmowanego stanowiska, zakresu powierzonych obowiązków oraz różnorodności wykonywanych zadań. Dotyczy to nie tylko działalności naukowej, lecz także działalności dydaktycznej, organizacyjnej, popularyzatorskiej, eksperckiej, projektowej, związanej z opieką nad młodą kadrą naukową oraz budowaniem współpracy krajowej i międzynarodowej.

Jednocześnie projekt pomija bardziej fundamentalny problem związany z charakterem stosunku pracy nauczyciela akademickiego. Praca naukowa jest zobowiązaniem starannego działania, a nie zobowiązaniem rezultatu. Tymczasem rozliczanie pracownika przede wszystkim z liczby opublikowanych artykułów lub uzyskanej punktacji prowadzi do utożsamienia obowiązków pracowniczych z osiągnięciem określonego rezultatu, który w znacznym stopniu zależy od czynników pozostających poza kontrolą pracownika, takich jak decyzje redakcji czasopism, wydawnictw czy recenzentów.

Osoba zatrudniona na stanowisku nauczyciela akademickiego powinna być oceniana przede wszystkim z rzetelnego prowadzenia badań naukowych i wykonywania powierzonych obowiązków badawczych. Publikacje stanowią tylko jeden z możliwych rezultatów tych działań – przy czym ich brak w określonym okresie czasu nie może sam przez się świadczyć o nienależytym wykonywaniu obowiązków pracowniczych. W obecnym stanie prawnym kwestia ta pozostaje niejednoznaczna. Projektowana nowelizacja może natomiast zostać odczytana jako ustawowe potwierdzenie dopuszczalności rozliczania pracowników z efektów publikacyjnych, pod warunkiem że nie będą one jedynym kryterium oceny. W tym sensie projekt nie tylko nie ogranicza presji publikacyjnej, ale może prowadzić do jej dalszego utrwalenia.

Z tego względu postulujemy, aby art. 128 ust. 3 został sformułowany w sposób wskazujący, że podstawowym przedmiotem oceny pozostaje wykonywanie obowiązków pracowniczych polegających na prowadzeniu badań naukowych i prac rozwojowych, natomiast osiągnięcia publikacyjne stanowią jedynie jeden z elementów oceny całokształtu działalności pracownika.

Proponujemy nadanie art. 128 ust. 3 następującego brzmienia:

„Przy ustalaniu wyniku oceny okresowej nauczyciela akademickiego uwzględnia się całokształt

OGÓLNOPOLSKI ZWIĄZEK ZAWODOWY INICJATYWA PRACOWNICZA

jego działalności w ocenianym okresie, w szczególności charakter zajmowanego stanowiska, zakres powierzonych obowiązków oraz różnorodność wykonywanych zadań w zakresie prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych, działalności dydaktycznej, organizacyjnej oraz społecznej. Kryteria oceny okresowej nie mogą prowadzić do przypisania dominującego znaczenia wskaźnikom ilościowym dotyczącym publikacji lub innych osiągnięć wykazywanych na potrzeby ewaluacji działalności naukowej.”

Co więcej, pragniemy zwrócić uwagę na konieczność zwiększenia przejrzystości procedur ocen okresowych. Z naszych doświadczeń wynika, że praktyka stosowania ocen okresowych bywa niejednolita, a w niektórych przypadkach rodzi zarzuty arbitralności lub nierównego traktowania. W naszej ocenie warto rozważyć wprowadzenie rozwiązań zwiększających transparentność procedur oceniania, przy jednoczesnym poszanowaniu prawa do ochrony danych osobowych.

W kontekście oceny okresowej nauczycieli akademickich pozytywnie oceniamy kierunek zmian polegający na odejściu od jednolitego limitu osiągnięć naukowych przypadających na pracownika i dostosowaniu tzw. slotów do charakteru wykonywanej pracy (**art. 267 PSWN**). W naszej opinii to rozwiązanie lepiej odpowiada zróżnicowaniu stanowisk występujących w szkolnictwie wyższym. Jednocześnie chcielibyśmy zaproponować modyfikację podstawowych kryteriów ewaluacji działalności naukowej.

W naszej opinii obowiązujące oraz projektowane przepisy nadmiernie eksponują efekty działalności naukowej rozumiane jako rezultaty możliwe do skwantyfikowania. Tymczasem, jak wielokrotnie zostało podkreślone, podstawowym obowiązkiem pracownika naukowego jest prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych. Z tego względu postulujemy, aby w art. 267 ust. 1 pkt 2 lit. b zamiast odwoływania się do „efektów finansowych badań naukowych i prac rozwojowych” zaakcentować samo prowadzenie działalności badawczej.

Ponadto proponujemy rozszerzenie kryterium wpływu społecznego działalności naukowej. Oddziaływanie nauki nie ogranicza się przecież do wskaźników ekonomicznych ani do wpływu na funkcjonowanie gospodarki. Szczególnie w przypadku nauk humanistycznych, społecznych oraz części nauk o kulturze podstawowym rezultatem badań jest rozwój kultury, edukacji, jakości debaty publicznej, refleksji nad dziedzictwem społecznym i historycznym oraz wzmacnianie kompetencji obywatelskich.

W naszej ocenie projektowana regulacja nadal opiera się na założeniu, że społeczna wartość działalności naukowej winna być oceniana przede wszystkim przez pryzmat jej wymiernych

OGÓLNOPOLSKI ZWIĄZEK ZAWODOWY INICJATYWA PRACOWNICZA

efektów gospodarczych lub możliwości ich ekonomicznego wykorzystania. Taki sposób ujmowania wpływu nauki nie oddaje jednak specyfiki wielu dyscyplin, których podstawowym zadaniem nie jest generowanie bezpośrednich korzyści ekonomicznych, lecz rozwijanie zasobów kulturowych społeczeństwa, pogłębianie rozumienia procesów społecznych, historycznych i politycznych oraz tworzenie przestrzeni dla krytycznej refleksji nad współczesnymi wyzwaniami. Nie sposób w pełni wyrazić znaczenia nauk humanistycznych czy społecznych jedynie poprzez wykazywanie ich przydatności dla rozwoju innych dziedzin wiedzy lub dla wzrostu gospodarczego. Takie ujęcie prowadzi do instrumentalizacji naszych badań i lokuje je w pozycji dyscyplin pomocniczych wobec nauk, których efekty łatwiej poddają się ekonomicznej kwantyfikacji.

Rolą publicznych uczelni jest nie tylko wspieranie innowacyjności gospodarki, ale również rozwijanie kultury, podtrzymywanie szeroko rozumianego dziedzictwa intelektualnego, kształtowanie postaw obywatelskich oraz tworzenie warunków dla prowadzenia otwartej debaty publicznej. Uniwersytet realizuje swoją misję także poprzez działalność, której rezultaty nie dają się bezpośrednio przeliczyć na wskaźniki ekonomiczne. Dotyczy to między innymi działalności wydawniczej, popularyzacji nauki, współpracy z instytucjami kultury, organizowania debat publicznych, wydarzeń literackich i artystycznych, przygotowywania ekspertyz dla instytucji publicznych oraz ochrony i interpretacji dziedzictwa kulturowego. To te właśnie aktywności stanowią integralną część oddziaływania społecznego uczelni i powinny znajdować wyraźniejsze odzwierciedlenie w ustawowych kryteriach ewaluacji działalności naukowej.

Z tego względu proponujemy, aby art. 267 ust. 1 pkt 2 lit. c otrzymał następujące brzmienie:

„wpływ działalności naukowej na funkcjonowanie i wzmacnianie poziomu kulturowego społeczeństwa oraz gospodarki, w zakresie odpowiadającym specyfice danej dyscypliny”.

Dodajmy, że proponowane uzupełnienie nie oznacza osłabienia znaczenia wpływu gospodarczego badań naukowych. Pozwala natomiast uwzględnić różnorodność sposobów, w jakie poszczególne dyscypliny realizują społeczną misję nauki, zgodnie z ich metodologią, przedmiotem badań i funkcjami pełnionymi w życiu publicznym.

Dodatkowo postulujemy ponowne przeanalizowanie projektowanego art. 267 ust. 1a w zakresie uwzględniania doktorantów przy ustalaniu limitów osiągnięć naukowych. W obecnym kształcie rozwiązanie to może prowadzić do zwiększenia limitów osiągnięć wymaganych od jednostki, mimo że doktoranci nie podlegają analogicznym mechanizmom rozliczalności jak pracownicy. W konsekwencji rozwiązanie to może pogarszać sytuację jednostek prowadzących intensywne

kształcenie doktorantów, zamiast stanowić zachętę do rozwoju szkół doktorskich.

Wreszcie, postulujemy doprecyzowanie projektowanego kryterium „tworzenia przyjaznego i zrównoważonego środowiska pracy naukowej”. Ocena tego elementu nie powinna opierać się wyłącznie na dokumentach przedstawianych przez samą uczelnię. W naszej ocenie Komisja Ewaluacji Nauki lub minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki powinni mieć możliwość korzystania również z ustaleń Państwowej Inspekcji Pracy oraz prawomocnych orzeczeń sądowych dotyczących naruszeń praw pracowniczych, mobbingu, dyskryminacji czy innych naruszeń obowiązków pracodawcy. Dopiero takie rozwiązanie pozwoliłoby na rzeczywistą ocenę jakości środowiska pracy, a nie jedynie ocenę formalnie przyjętych procedur wewnętrznych.

3. Organy uczelni i wpływ wszystkich grup pracowników na procesy decyzyjne w uczelni

Negatywnie oceniamy część projektowanych zmian dotyczących organizacji uczelni i funkcjonowania jej organów i gremiów decyzyjnych. W naszej ocenie projekt w kilku miejscach prowadzi do ograniczenia udziału członków wspólnoty akademickiej w procesach decyzyjnych oraz wzmacnia model zarządzania oparty na hierarchii zamiast na reprezentatywności i współodpowiedzialności.

W szczególności krytycznie oceniamy projektowany art. 31b PSWN dotyczący składu rad naukowych. W praktyce jego skutkiem będzie wyeliminowanie z rad naukowych nauczycieli akademickich nieposiadających stopnia doktora habilitowanego lub niezatrudnionych na stanowisku profesora uczelni. Na niektórych uczelniach publicznych oznacza to wyłączenie z udziału w pracach rad większości nauczycieli akademickich. Tak daleko idące ograniczenie składu rad naukowych nie znajduje wystarczającego uzasadnienia.

Można zaakceptować rozwiązanie, zgodnie z którym w postępowaniach dotyczących nadawania stopni naukowych lub stopni w zakresie sztuki decydującą rolę odgrywają osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje naukowe. Taki model funkcjonuje już obecnie na wielu uczelniach i wynika ze szczególnego charakteru tych postępowań. Nie oznacza to jednak, że identyczne ograniczenia powinny obejmować wszystkie kompetencje rad naukowych. Rady naukowe wykonują bowiem również szereg innych zadań związanych z funkcjonowaniem dyscyplin naukowych, organizacją badań, planowaniem rozwoju naukowego jednostek, opiniowaniem spraw dotyczących działalności badawczej oraz kształtowaniem polityki naukowej uczelni. W wykonywaniu tych kompetencji nie ma podstaw do całkowitego wyłączenia przedstawicieli

OGÓLNOPOLSKI ZWIĄZEK ZAWODOWY INICJATYWA PRACOWNICZA

młodszej kadry akademickiej ani osób znajdujących się na wcześniejszych etapach kariery naukowej. Co więcej, należy podkreślić, że przedłożone do opinii zmiany nadają senatowi uczelni nowe kompetencje w postaci obowiązku uchwalania kodeksu etyki wspólnoty akademickiej (dostosowanego do rodzaju uczelni i specyfiki jej działalności) [dodany w art. 28 ust. 1 ustawy jako pkt 3a, zob. uwagi niżej] – tym samym **istotnie zwiększając wpływ senatu na prawa i obowiązki całej wspólnoty akademickiej bez zapewnienia adekwatnej reprezentacji wszystkich jej grup w procesie podejmowania decyzji.**

W naszej opinii projektowana regulacja prowadzi do utrwalenia hierarchicznego modelu funkcjonowania uczelni i zmniejsza wpływ znacznej części środowiska akademickiego na podejmowane decyzje. W naszej ocenie jest to rozwiązanie niepożądane zarówno z punktu widzenia demokratycznego funkcjonowania wspólnoty akademickiej, jak i efektywności zarządzania uczelnią. Postulujemy zatem pozostawienie uczelniom większej swobody w określaniu składu rad naukowych albo ograniczenie wymogu posiadania stopnia doktora habilitowanego wyłącznie do wykonywania tych kompetencji rady, które dotyczą postępowań awansowych.

Zastrzeżenia budzi również projektowany art. 28 ust. 1 pkt 3a PSWN, przewidujący obowiązek uchwalania przez senaty uczelni kodeksów etyki. Sama idea wzmacniania standardów etycznych w szkolnictwie wyższym zasługuje na poparcie. Projekt nie określa jednak żadnych minimalnych wymagań dotyczących treści kodeksów ani podstawowych standardów, które powinny zostać w nich uregulowane. W uzasadnieniu projektu wprost wskazano, że ustawodawca pozostawia uczelniom pełną swobodę w tym zakresie. W rezultacie istnieje ryzyko, że nadany uczelni obowiązek będzie miał charakter wyłącznie formalny, pozorny: sprowadzać się będzie do przyjęcia dokumentu wymaganego ustawą bez gwarancji zapewnienia jego realnego znaczenia dla funkcjonowania wspólnoty akademickiej; obowiązek w praktyce może być pozbawiony rzeczywistej treści normatywnej. Uczelnie będą zobowiązane do uchwalenia dokumentu określanego jako „kodeks etyki”. jednak ustawa nie przesądza ani jego funkcji, ani minimalnego zakresu regulacji.

W naszej ocenie ustawodawca powinien przynajmniej wskazać podstawowe elementy, jakie powinien zawierać kodeks etyki, obejmujące między innymi zasady rzetelności naukowej, przeciwdziałania konfliktom interesów, ochrony godności członków wspólnoty akademickiej, przeciwdziałania dyskryminacji i mobbingowi oraz standardy odpowiedzialności za prowadzenie badań naukowych.

Kolejnym przykładem ograniczenia rzeczywistego udziału pracowników w procesach decyzyjnych

OGÓLNOPOLSKI ZWIĄZEK ZAWODOWY INICJATYWA PRACOWNICZA

jest projektowany art. 4 ustawy nowelizującej dotyczący określania kryteriów oceny okresowej. Projekt przewiduje, że rektor określa kryteria oceny „po zasięgnięciu opinii” senatu, związków zawodowych, samorządu studenckiego oraz samorządu doktorantów. Takie rozwiązanie nie zapewnia rzeczywistego dialogu społecznego. Zwrot „po zasięgnięciu opinii” oznacza jedynie obowiązek formalnego przeprowadzenia konsultacji. Organ podejmujący decyzję może całkowicie pominąć przedstawione stanowiska, nie ponosząc z tego tytułu żadnych konsekwencji. Ponieważ kryteria oceny okresowej bezpośrednio wpływają na prawa i obowiązki pracowników oraz na ich sytuację zawodową, organizacje związkowe powinny uczestniczyć w ich ustalaniu w sposób rzeczywisty, a nie wyłącznie konsultacyjny.

W związku z tym postulujemy nadanie temu przepisowi (art. 4, ust. 2) następującego brzmienia:

„Rektorzy, po zasięgnięciu opinii senatów i w porozumieniu ze wszystkimi związkami zawodowymi działającymi w uczelni, określą kryteria oceny okresowej dla poszczególnych grup pracowników.”

Zastąpienie zwrotu „po zasięgnięciu opinii” formułą „w porozumieniu” nie ma charakteru wyłącznie redakcyjnego: wskazuje na obowiązek prowadzenia dialogu z reprezentacją pracowników i wyklucza możliwość całkowitego pominięcia stanowiska organizacji związkowych przy ustalaniu zasad oceny pracy. Jednocześnie nie znajdujemy przekonującego uzasadnienia dla przyznania samorządowi studenckiemu oraz samorządowi doktorantów kompetencji opiniowania kryteriów oceny okresowej pracowników. Studenci i doktoranci są pełnoprawnymi członkami wspólnoty akademickiej i ich udział w sprawach dotyczących procesu kształcenia jest niezbędny. Kryteria oceny pracy nauczycieli akademickich oraz innych grup pracowników odnoszą się jednak do wykonywania obowiązków pracowniczych, organizacji badań, działalności naukowej i organizacyjnej oraz funkcjonowania uczelni jako pracodawcy. Są to kwestie, w których decydujące znaczenie powinien mieć dialog pomiędzy władzami uczelni a przedstawicielami pracowników.

4. Status, prawa i obowiązki nauczycieli akademickich

Proponowane zmiany nie zawierają żadnej z regulacji proponowanych przez Inicjatywę Pracowniczą w zakresie zniesienia bezwzględnego warunku niekaralności nauczyciela akademickiego (nr BKSP-153-X-817/26. Petycja otrzymała już pozytywną opinię prawną Biura Ekspertyz i Oceny Skutków Regulacji (BEOS-WP-291/26, z dn. 1.04.2026 r.), a dezyderat uchwalony przez Sejmową Komisję ds. Petycji (nr 122). Od nauczycieli akademickich oczekuje się

OGÓLNOPOLSKI ZWIĄZEK ZAWODOWY **INICJATYWA PRACOWNICZA**

zabierania głosu w sprawach istotnych społecznie oraz reagowania na zjawiska takie jak dezinformacja czy nierzetelność badań naukowych. Nauczyciele akademicy – zgodnie z obowiązkiem prowadzenia rzetelnych badań naukowych, przewidzianym innymi przepisami ustawy - „często więc wcielają się w rolę tzw. sygnalistów zewnętrznych, nagłaśniając nieprawidłowości dotyczące działania instytucji publicznych, prywatnych, ale też osób fizycznych – polityków czy nierzetelnych naukowców”. Tymczasem w obowiązującym stanie prawnym prawomocne skazanie za przestępstwo umyślne skutkuje wygaśnięciem z mocy prawa stosunku pracy nauczyciela akademickiego, co może prowadzić do nadmiernie surowych konsekwencji, niezależnie od charakteru czynu oraz jego związku z wykonywanym zawodem. Już sama groźba takich konsekwencji może wywoływać „efekt mrozący”, ponieważ groźba utraty pracy i możliwości wykonywania zawodu powoduje, że nauczyciele akademicy będą niechętni zabierać głos w debacie publicznej, jeżeli możliwe retorsje, jakie mogą ich spotkać, są tak poważne i właściwie nieuchronne”. Obowiązujący zapis jest więc nie tylko niesprawiedliwy, ale też stoi w sprzeczności z pozostałymi zapisami ustawy.

Zwracamy też uwagę na kwestie dotyczące skrócenia czasu pracy (np. w przypadku osób posiadających orzeczenie o niepełnosprawności lub w przypadku skrócenia czasu pracy ze względu na warunki panujące w miejscu pracy). Wnosimy o uregulowanie konieczności zastosowania skrócenia czasu pracy z koniecznością proporcjonalnego zmniejszenia godzin pensum. Obecnie godziny pensum nie zawsze są uwzględniane w ogólnym skróconym czasie pracy, co nosi znamiona dyskryminacji.

W imieniu Koordynacji Branżowej Nauki i Edukacji
OZZ Inicjatywa Pracownicza

Jan Skarbek-Kazanecki
koordynator ds. nauki i edukacji
w Komisji Krajowej OZZ Inicjatywa Pracownicza